

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SETSWANA PUOTLALELETSO YA NTLHA (FAL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

MOTSHEGANONG/SEETEBOSIGO 2025

MADUO: 70

NAKO: Diura di le 2½

Pampiri e, e na le ditsebe di le 28.

DITAELO LE TSHEDIMOSETSO

1. Buisa ditaelo le tshedimosetso ka kelotlhoko pele o ka simolola go araba dipotso.
2. O se ka wa leka go buisa pampiri yotlhe. Lebelela lenaneo la diteng mo tsebeng e e latelang, mme o tshwae dipotso go tswa mo dikwalong tse o di buisitseng monongwaga. Morago ga moo tlhopha dipotso tse o batlang go di araba.
3. Pampiri e, e na le DIKAROLO di le NNE:

KAROLO YA A:	Padi	(35)
KAROLO YA B:	Terama	(35)
KAROLO YA C:	Dikgankhutshwe	(35)
KAROLO YA D:	Poko	(35)

4. Araba DIPOTSO DI LE PEDİ fela, potso e le NNGWE go tswa mo dikarolong TSE PEDİ tse di farologaneng:

KAROLO YA A: PADI

Araba potso e le NNGWE go tswa mo pading e o e buisitseng.

KAROLO YA B: TERAMA

Araba potso e le NNGWE go tswa mo terameng e o e buisitseng.

KAROLO YA C: DIKGANKHUTSHWE

Araba dipotso TSOTLHE go tswa mo dikhutshweng tse di boditsweng.

KAROLO YA D: POKO

Araba dipotso TSOTLHE go tswa mo mabokong a a boditsweng.

5. Dirisa lenaneonetefatso go go thusa.
6. Latela ditaelo go tswa kwa tshimologong ya karolo nngwe le nngwe ka kelotlhoko.
7. Kwala palo ya dikarabo jaaka di tlhagelela mo pampiring ya dipotso.
8. Simolola karolo NNGWE LE NNGWE mo tsebeng e NTŠHWA.
9. Tiriso ya nako e e tshikinngwang: Dirisa metsotso e ka nna 75 mo karolong nngwe le nngwe.
10. Kwala ka mokwalo o o phepa o o bonalang. ...

LENANEO LA DITENG

Tsebe e, e tlaa letla batlhatlhojwa go tlhopha dipotso tse ba batlang go di araba kwa ntle ga go buisa pampiri yotlhe. Buka nngwe le nngwe e simololwe mo tsebeng e ntshwa.

KAROLO YA A: PADI**Araba potso go tswa mo padding e le NNGWE e o e buisitseng.**

POTSO	MADUO	TSEBE
1. <i>Morabaraba</i>	35	5
2. <i>Bogosi Kupe</i>	35	8
3. <i>Bodibeng jwa matlhomola</i>	35	11

KAROLO YA B: TERAMA**Araba potso go tswa mo terameng e le NNGWE e o e buisitseng.**

4. <i>Molatswana wa gaetsho</i>	35	14
5. <i>O laetse jalo</i>	35	18

KAROLO YA C: DIKGANKHUTSHWE**Araba dipotso TSOTLHE go tswa mo dikgankhutshweng.**

6.1 'Mogatsaka o tla nkogopola'	18	22
6.2 'Lenyalo ke kgetse ya lesogodi'	17	24

KAROLO YA D: POKO**Araba dipotso TSOTLHE go tswa mo mabokong.**

7.1 'Botlhanka'	18	26
7.2 'Bosiela'	17	27

LENANEONETEFATSO

Lebelela lenaneonetefatso le le latelang go bona gore a o arabile dipotso tse di tlhogegang:

KAROLO	NOMORO YA POTSO	PALO YA DIPOTSO TSE DI ARABIWANG	TSHWAYA POTSO E O E ARABILENG (✓)
A: PADI (Dipotso tse dikhutshwane)	1–3	1	
KGOTSA			
B: TERAMA (Dipotso tse dikhutshwane)	4 – 5	1	
KGOTSA			
C: DIKGANKHUTSHWE (Dipotso tse dikhutshwane)	6 (6.1 + 6.2)	2	
KGOTSA			
D: POKO (Dipotso tse dikhutshwane)	7 (7.1 + 7.2)	2	

ELA TLHOKO: Netefatsa gore o arabile dipotso go tswa mo dikarolong di le PEDI fela.

KAROLO YA A: PADI

Araba potso e le NNGWE fela mo karolong e.

Mo karolong e, dipotso di boditswe go tswa mo dipading tse di latelang:

MORABARABA – SJ Lebethe

BOGOSI KUPE – DPS Monaise

BODIBENG JWA MATLHOMOLA – DS Matjila

POTSO 1: MORABARABA – SJ Lebethe

Araba dipotso TSOTLHE tsa padi e o e buisitseng.

Buisa dinopolu tse di latelang go tswa mo pading, mme morago o arabe dipotso tse di boditsweng ka nngwe le nngwe ya tsona.

Palo ya maduo a a abetsweng potso nngwe le nngwe a go kaela bolele jo bo soloftsweng mo karabong ya gago.

ELA TLHOKO: Araba dipotso tse di boditsweng ka dinopolu TSOTLHE, k.g.r POTSO 1.1 le 1.2.

1.1   NOPOLO A

Dikgang tsa ga Mmakgosi o ne a di utlwile ka batsei ba molelo. A se ka a bona e le tlhaloganyo gore a dire sengwe se a ka tlogang a se ikotlhaela ka letsatsi lengwe. A mpa a emela letsatsi leo o tlaa kopanang le Mpute. Go botoka go utlwa dikgang di tswa ka mong wa tsona. Magatwegatwe ona a ka thuba motse oeme ka maoto a mabedi.

5

Fa a tsena, a ipotsa gangwe le gape gore o tlaa mo tsena ka le le reng eng. Motho ga a ke a tswa ka puo e e ntseng jaana go se na sepe se se mo tshwenyang; puo nngwe le nngwe e tshwanetse go tlisiwa ke e nnye mo go yona fa e se gore go a lwewa jaaka basadi ba o tlaa fitlhelang motho a bofile tuku mo lethekeng, a re o tlaa bolelela Mmasepherephetšhane gore ke mang. O jele eng ka tlala. Eo ke ntwa.

10

A se ka a bua le ena pele. A mo leba, a mo tsaya a mo atla. A bona ka bonako gore ke lobaka le lesego la gagwe le mo nayang lona. A dira gore a utlwe ka mokgwa o a arabang ka gone gore go na le sengwe se se phoso. E seng gore phoso e kgolo ka ga Morwesi ga ba e lemoge. Nnyaya, ka ga yona a ka bo a ganne le go mo ama fela. Mosimane a mo elelelwa.

15

- 1.1.1 Thopho tlhaloso go tswa mo KHOLOMONG YA B e e tsamaelanang le leina le le mo KHOLOMONG YA A. Kwala fela tlhaka (A–E) fa thoko ga potso 1.1.1(a) go fitlha go 1.1.1(d) mo BUKENG YA DIKARABO.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
(a) Peter	A o lwesa Bontle le Mpute
(b) Mmemme	B o tsene sekolo kwa Mangaung
(c) Ntshimane	C moletsi wa dikatara
(d) Mosadi wa Malateng	D o lwesa Morwesi le Ntshimane
	E o nyetswe kwa Tshwane

(4 x 1) (4)

- 1.1.2 Ke mang yo o utlwileng dikgang tsa ga Makgosi go ya ka nopol? (1)
- 1.1.3 Ke dikgang dife tse motho yo o mo umakileng mo go 1.1.2 a di utlwileng? (2)
- 1.1.4 Ke eng se o se itseng ka lefelo la Bapong? (2)
- 1.1.5 Goreng mopadi a dirisitse lefoko 'magatwegatwe' mo temaneng? (2)
- 1.1.6 Go ya ka padi, ke mang mo baanelweng ba makgarebe yo o ka mo tsayang jaaka mofenyi wa morabaraba? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 1.1.7 Thalosa leano le Mpute le Ntshimane ba le dirilieng gore ba kgone go etela kwa Manyeleti. (2)
- 1.1.8 Fa o lebile, mopadi o ne a ikaeletse eng ka go dira gore Ntshimane a ye Ntwane? (2)

LE

1.2

NOPOLO B

Botshelo jwa ga Mpute ba tsaya ya bona tsela. A se ka a tswa mo ditsaleng tsa gagwe, boPeter. A tshela le bona. A tshela jaaka a bona. Ka letsatsi lengwe Bontle a tlalelwa a le kwa Ga-Rankuwa, dibese tsa tsamaya tsotlhе a tshwaregile gona kwa dikagong tsa mmuso. Go ne go tlile molao mongwe o o reng bana botlhe ba sekolo ba tshwanetse go lere makwalo a botsalo a 5 semmuso mmogo le a a kwadilweng ke moruti. Batho ba bantsi ba ne ba se na a semmuso, mme ba tshwanelwa ke go ya kwa Ga-Rankuwa go a bona gona. Bontle e ne e le mongwe wa batho ba ba ileng gona, go itseela kgotsa go tseela bomonnaabona.

E ne e le Labotlhano wa mafelo a tshipi a maleele. Ka go bona a tlaletswe, 10 Mpute a mmolelela gore o ka mo pega mo mmotorokareng fa a ka nna pelotelelenyana fela go se kae. Mosetsana a se ka a nna le go ka supa gape. Nnyaya, le gale go ne go se phoso, ba tlaa tsamaisana tsela. E rile fa ba tlaa tsamaya monna mongwe wa mosweu yo o neng a na le ofisi mo gare, a biletsha Mpute kwa go ena. A mo naya dikwalo tse di tshwanetseng go isiwa 15 Tshwane gona bosigo joo. Mpute le Bontle, mmogo le tsala nngwe, modirimmogo le Mpute, ba tshwanelwa ke go ya Tshwane pele.

1.2.1 Feleletsa dipolelo tse di latelang ka go tlhopha mafoko a a nepagetseng go tswa mo masakaneng:

- (a) Makgarebe otlhe a Mpute a rataneng le ona mo pading a ... (mane/mararo/mabedi) ka palo. (1)
- (b) Bontle o ne a ile go batla ... (lekwalо la go kgweetsa/lekwalо la matsalo la semmuso/lekwalо la borutabana) kwa Ga-Rankuwa. (1)
- (c) Ntshimane le Mmamoki ba kopane kwa ... (Mangaung/Ga-Rankuwa/Moduane-a-Mmanotshe). (1)

1.2.2 Bontle o ne a tlile go dira eng mo diofising tsa puso fa a tlaa kopana le Mpute? (1)

1.2.3 Botshelo jwa ga Mpute bo ne bo ntse jang morago ga gore a bone tiro kwa Ga-Rankuwa? (2)

1.2.4 Kgolagano ya ga Mpute le Peter e simolotse leng? (2)

1.2.5 Batsadi ba ga Ntshimane ba dirile eng go tlhotlhеletsa lerato la ga Ntshimane le Morwesi? (2)

1.2.6 Ke eng se se bakileng kotsi ya sejanaga se se bolaileng Mpute? (2)

1.2.7 O ithutile eng ka botsala jwa ga Morwesi le Bontle? (2)

1.2.8 A o ka re Bontle o ne a rata Ntshimane? Tshegetsa ka lebaka. (2)

1.2.9 Fa o bona, ke eng se se fetotseng maikutlo a ga Ntshimane ka go rata Mmule? (2)

[35]

POTSO 2: BOGOSI KUPE – DPS Monyaise

Araba dipotso TSOTLHE tsa padi e o e buisitseng.

Buisa dinopolو tse di latelang go tswa mo padding, mme morago o arabe dipotso tse di boditsweng ka nngwe le nngwe ya tsona.

Palo ya maduo a a abetsweng potso nngwe le nngwe a go kaela bolele jo bo soloftsweng mo karabong ya gago.

ELA TLHOKO: Araba dipotso tse di boditsweng ka dinopolو TSOTLHE, k.g.r POTSO 2.1 le 2.2.

2.1 NOPOLо C

Fa a tswa go phuta dipholo mo mosong a fitlhela rraagwe a dutse mo godimo ga mogoma a itshwere lehuma; a nta tsa bo kapa sebakanyana a ise a di atametse; mme gangwe le gape a gadima monnamogolo gore e re a gwethla di atamele, ka mmu le one o ne o simolola go kgomarella, balemi ba gabile go tshwara mongola, di sa tlhole di fulela go kgora. Letsatsi la tlhatloga rraagwe a sa tsikinyege. Kgantle a di gapa a iketlile go botsa gore di tla golega leng. A tsamaya a betsa ditlhhatshana ka thobane gore fa mmutla o ka tlola a otlolole letsogo, ba tle ba bone go digela mosoko. A potologa tlhofi ya mabele a badimo, a feta setlhhatshana sa moretlwa, a ... ga tlola wa motlhaba ka fa tlase ga nao tsa gagwe. E rile o batalatsa ditsebe a otlolola letsogo mosimane yo o maroka. Ga re khuru! Fa lorole lo apoga a latlha masutlha, a baya molamu mo tsebeng go o bolaya ka setshana. Mo tikologong ya Phiritona go fitlha kwa merakeng ya mošate, go boa jaana ka dikgaga tse dintsho tsa Magogong kwa letsatsi le neng le okamela motshegare o mogolo wa sethoboloko, go se mosimane yo o neng a tlhabakelwa ke mpa mo go ene. A iteba kwa moriting, a ngotla dinao, a tsholetsa tlhogo.

2.1.1 Tlhophya tlhaloso go tswa mo KHOLOMONG YA B e e tsamaelanang le leina le le mo KHOLOMONG YA A. Kwala fela tlhaka (A–E) fa thoko ga potso 2.1.1(a) go fitlha go 2.1.1(d) mo BUKENG YA DIKARABO.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
(a) Botipe	A ke setlogolo sa ga Tukisang
(b) Modimoeng	B ke monna yo o nyetseng moditshaba
(c) Oshupile	C ke sajene wa kwa Sefatlhane
(d) Obakeng	D ke mmetli wa mokoro wa mošate
	E ke kgaitshadisaagwe Matlhodi

(4 x 1) (4)

- 2.1.2 Ke mang yo a neng a tswa go phutha dikgomo? (1)
- 2.1.3 Ditiragalo tse di mo nopolong e, di diragalela kwa motseng ofe? (1)
- 2.1.4 Matlhodi o lemogile jang gore Oshupile o tlhokafetse? (2)
- 2.1.5 Ke ka ntlha ya eng Matlhodi a ne a batla gore Oshupile a bolokiwe ka bonako? (2)
- 2.1.6 Ke kgakololo efe eo Tukisang a neng a e naya Matlhodi morago ga loso lwa ga Oshupile? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 2.1.7 Ke lebaka lefe le le dirileng gore Obakeng a tlogele mmaagwe morago ga loso lwa ga rraagwe? (2)
- 2.1.8 Maikaelelo a ga Obakeng fa a fitlha kwa kampeng e ne e le afe? (2)
- 2.1.9 Fa o lebile Moremi, a o kare ke motho yo o nang le maikarabelo? (2)

LE**2.2 NOPOLO D**

Rre Serokolo a re, 'Nnyaya, kgosi, se eme. Ga re ise re fetse se re tsileng ka sone.' A rakanya matlho le bakaulengwe ba gagwe. 'Borra, go bosigo. Kana mmuapele o rile la ntša le dubega le sa le metsi.'

Ga diragala ka ponyo ya leitlho; ya re kgosi e ise e lemoge gore go diragala eng, ya fitlhela ba e katetse dikatana mo ganong gore e sitwe ke go tlhaba mokgosi. Ba tswa ka yona, fa ba le mo kgorong, mongwe a sadisa kgosi, a sololetsa gore o tla phakelela mošate go tla go rulaganya mafoko a pitso. Ba tswa ka tsela ya moraka wa ga Tukisang; mo thotaneng ba tswa mo tseleng ba leba sekgwa sa ga Dimo, ba mo tsentse gare. Ba ise ba katoge motse kgakala mosepele wa utlwalela kgosi; mme go se yo o e tsayang tsia le fa e kgotswa.

5

Rre Serokolo a bolela fa a itse felo gongwe fa go tshwanetseng mokgape o ba tswang mo gae ka one. Ya re ba tsamaile sekgala sa dimaele tse pedi ba utlwa naka ya mokuakgosing e tserema kwa morago; mme ba itse gore e tla re banna ba sa le ba phuthega go utlwa se ba se bilediwang, ba be ba kgabagantse. Ba mo tsenya letsatsi gore a tsholetse dinao, a hemela godimo, motho wa batho.

10

15

- 2.2.1 Feleletsa dipolelo tse di latelang ka go tlhopha mafoko a a nepagetseng go tswa mo masakaneng:

- (a) Tukisang o ne a na le barwa ba le ... (babedi/ bararo/batlhano). (1)
- (b) Obakeng e ne e le morwa wa ga ... (Tukisang/ Modimoeng/Oshupile). (1)
- (c) Mogwaafatshe wa barwa ba ga Tukisang o fisitswe ke ... (barongwa ba kgosi/bana ba ga Tukisang/morwa wa ga Matlhodi). (1)

- 2.2.2 Go ya ka nopolو, ke ka ntlha ya eng nakana ya mokuelakgosi e ne e lela? (2)
- 2.2.3 Mmakgosi o itsitse jang gore kgosi e thopilwe? (2)
- 2.2.4 Ke eng se se tokafaditseng botshelo jwa ga Modimoeng mo pading? (2)
- 2.2.5 Ke eng se sajene Botipe le monna wa lepodisi ba se boneng ka fa logageng? (2)
- 2.2.6 Goreng Obakeng a ne a itira yo o nang le kgatlhego fa mmaagwe a mmegetla ka ga go nyelela ga bana ba ga Tukisang? (2)
- 2.2.7 A o ka re Matlhodi o ne a rata Oshupile? Tshegetsa karabo ya gago ka lebaka. (2)
- 2.2.8 A o akanya gore tshwetso e kgosi e e tsereng ka go amogela Modimoeng mo motseng e nnile kgato e e siameng? (2)

[35]

POTSO 3: **BODIBENG JWA MATLHOMOLA – DS Matjila**

Araba dipotso TSOTLHE ka padi e o e buisitseng.

Buisa dinopolو tse di latelang go tswa mo padding, mme morago o arabe dipotso tse di boditsweng ka nngwe le nngwe ya tsona.

Palo ya maduo a a abetsweng potso nngwe le nngwe a go kaela bolele jo bo soloftsweng mo karabong ya gago.

ELA TLHOKO: Araba dipotso tse di boditsweng ka dinopolو TSOTLHE, k.g.r POTSO 3.1 le 3.2.

3.1 NOPOLO E

'A o sa ntse o batla go ya kwa nageng e nngwe gape ya baditshaba?' Dimpho a utlwa rraagwe a goga mowa.

'Nka kgona go tlola molelwane ke le esi go ya kwa Lesotho.' Letlamoreng a tswela pele. E ne e kete o bua a le esi. O ka re o ntsha kgang e e sa bolong go mo tshwenya mo pelong. 'Nka se tsamaye nako e telele thata, ke tlaa lebatsha go fitlha maemo a boela setlwaeding. Le fa e le gore ka moo dilo di lebegang ka teng, ga go supe e kete maemo a tlaa tokafala gothelele. Ga nkitla ke kgona go go tlogela o le esi le bana sebaka se seleele thata. Jaanong ke bona go le botoka gore re tsamaye rotlh.'

5

'Kana le fa re ya kwa Lesotho leo, re sa ntse re tlie go nna bafaladi. Nna ke lapisitswe ke go falala. Mofaladi kana ga a na lepe lefoko. O tsaya fela jaaka o fiwa. Ga re kitla re nna le sepe se e leng sa rona. Re tlie go tshela ka eng? Go tlie go diragala eng ka dilo tsotlhe tsa rona tse re di tlogetseng kwa ntlong ya rona? Ga re kitla re di tlogela fela jalo. Goreng o ne o dumela go tla mo? Le nna ke a itshola, nka bo ke sa reetsa mosadimogolo.'

10

15

3.1.1 Tlhopho tlhaloso go tswa mo KHOLOMONG YA B e e tsamaelanang le leina le le mo KHOLOMONG YA A. Kwala fela tlhaka (A–E) fa thoko ga potso 3.1.1(a) go fitlha go 3.1.1(d) mo BUKENG YA DIKARABO.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
(a) Phikadili	A kampa ya batshabi ya kwa Lesotho
(b) Mangubo Sholo	B tsala ya ga Dimpho kwa yunibesithing ya Lancaster go tswa kwa Mankweng
(c) Motshweneng	C kampa ya batshabi ya kwa Lontone
(d) Mothonyana	D o gakolotse Letlamoreng go tshaba mo Botswana
	E BoLetlamoreng ba ntse kwa ga gagwe kwa Lontone

(4 x 1)

(4)

- 3.1.2 Go ya ka nopolو, ke naga efe e Letlamoreng a neng a batla go tshabela kwa go yona? (1)
- 3.1.3 Neela lebaka le le neng le gapeletsa Letlamoreng go tshabela kwa nageng e o e neetseng mo go 3.1.2. (2)
- 3.1.4 Go ya ka nopolو, ke eng se se neng se dira gore Letlamoreng a se ka a batla go tsamaya a le esi go ya kwa nageng eo? (2)
- 3.1.5 Tlhagisa ntlha e e dirileng gore Odirile a feleletse a robegile letsogo fa ba ne ba ile go fitlha dibetsa tsa bona kwa Thabatshukudu. (2)
- 3.1.6 Modisaotsile o tlhokafetse jang? (2)
- 3.1.7 O ka re Tsitsi ke motho wa semelo se se ntseng jang, go ya ka nopolو? Naya ntlha E LE NNGWE. (2)
- 3.1.8 Go ya ka ditiragalo tsa padi e, a diGerilla di kgonne go fitlhelela kgololosego go tswa mo pusong ya Aforikaborwa? (2)

LE**3.2****NOPOLO F**

'Babinakgaboo!' Sefatlhego sa ga Tsitsi sa phatsima ka boitumelo fa a utlwa mafoko a. 'O mpoleletse gore o na le ntlo, e bile o nna a le esi mo go yona, ka jalo re ka tla go nna le ena go fitlhela re fiwa boagi kgotsa re busetswa morago. O ntsholofeditse gore a ka re thusa go batla legae la rona fa tsotlhe di ka re siamela. O rile o tlaa kopa tsala ya gagwe e e dirang kwa bankeng ya boditshabatshaba go ikgolaganya le banka ya me kwa Aforikaborwa, a ka kgonne go ntsha bontlhabongwe ba madi gore a tle a re thuse. Ke bona e le dikgang tse di itumedisang, o bona jang moratiwa?' 5

'Tsitsi a mo araba ka dikeledi.'

'Ao rre, re tlide go tswa jang mo? A o akanya gore batho ba ba tlide go dumela 10 re tsamaya?' Dimpho a botsa rraagwe a se na tsholofelo.

Letlamoreng a sidila menwana ya gagwe jaaka a ne a tlwaetse go dira fa a itumetse.

'Motshweneng a re ba tlide go re golola,' a bua a se na pelaelo. 'A re le ena o kile a nna mo maemong a re leng mo go one. O rile ka moso o tlaa ya go bona babueledi ba gagwe ba re thuse, o tlaa nteletsa mogala ka nako ya dijо tsa motshegare.' 15

- 3.2.1 Feleletsa dipolelo tse di latelang ka go tlhopha mafoko a a nepagetseng go tswa mo masakaneng:

- (a) Ba lelapa la ga Letlamoreng fa ba ne ba tshaba kwa Mankweng ba ne ba batla ... (boitaolo/tshireletsego/khumo). (1)
- (b) ... (Motshweneng/Gabasiane/Mogomotsi) ke ena a begetseng Letlamoreng ka loso lwa ga Odirile. (1)
- (c) Mapodisi a ne a re Odirile o bolailwe ke bolwetse jwa ... (letshoroma/kankere/nyumonia). (1)

- 3.2.2 Motshweneng o ne a dira kwa kae? (1)
- 3.2.3 BoTsitsi ba ne ba ana phologolo efe? (1)
- 3.2.4 Go ya ka nopololo, ke dilo dife tse Motshweneng a neng a di tshepisa boLetlamoreng? Neela DI LE PEDI. (2)
- 3.2.5 Goreng Tsitsi a ne a itumelela tshedimosetso e lefapha la batshabi le e neetseng Motshweneng gore boLetlamoreng ba kwa Pikadili? (2)
- 3.2.6 Modisaotsile o ne a na le dingwaga di le kae fa a ne a dirwa moeteledipele wa diGerilla? (1)
- 3.2.7 Goreng Tsitsi le Dimpho ba ne ba fetola diaparo fa ba fitlha kwa Botswana? (2)
- 3.2.8 Goreng Dimpho a ne a itumeletse go nna kwa Lontone? (2)
- 3.2.9 A o bona go siame gore Tsitsi le bana ba sale Letlamoreng morago gongwe le gongwe kwa a tshabelang teng ka ntlha ya mapodisi? (2)
- 3.2.10 Go tswa mo pading, mosadimogolo wa seaparo o bolailwe botlhoko ke mapodisi. Fa o ne o le ngwana wa gagwe o ne o tlao dira eng? (2)
[35]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA A: **35**

KAROLO YA B: TERAMA

Mo karolong e, dipotso di boditswe go tswa mo dipading tse di latelang:

MOLATSWANA WA GAETSHO – DMG Sekeleko
O LAETSE JALO – KS Naledi

MOLATSWANA WA GAETSHO – DMG Sekeleko

POTSO 4: 'BO TLA SA JANG' – C Modise

Buisa dinopolو tse di latelang go tswa mo terameng, mme morago o arabe dipotso tse di boditsweng ka nngwe le nngwe ya tsona.

Palo ya maduo a a abetsweng potso nngwe le nngwe a go kaela bolele jo bo soloftsweng mo karabong ya gago.

ELA TLHOKO: Araba dipotso tse di boditsweng ka dinopolو TSOTLHE, k.g.r POTSO 4.1 le 4.2.

4.1 NOPOLO G

KGOMOTSO:	(<i>O a sunasunetsa</i>): Mma, nna tse ke di bonang di tsitsibanya mmele e le ruri.	
MMAKGOMOTSO:	(<i>Ka kutlwelobotlhoko</i>): Se rialo tlhe Kgomotso ngwanaka ...	
KGOMOTSO:	(<i>O a sunasunetsa</i>): Di tlhabisa ditlhong mo go se nang bosekaseko mma.	5
MMAKGOMOTSO:	Se tlale pelo tlhe o nkitsise se se go tlhagetseng Kgomotso.	
KGOMOTSO:	(<i>O a sunasunetsa</i>): Mma, ke ne ke sa gopola gore nyalo e botlhoko jaana ...	10
MMAKGOMOTSO:	(<i>O a mo gomotsa</i>): Kgaotsa tlhe ngwanaka; kana selelo se oketsa kutlobotlhoko le one matshwenyego.	
KGOMOTSO:	Ke ne ke gopotse gore nyalo e, e tsile go fetola botshelo jwa ... jwa me le gone go bo tokafatsa mma.	
	(<i>O a sunasunetsa</i>)	15
MMAKGOMOTSO:	E le gore go diragetse eng se se kanakana? Hee! Dilo tsa gompieno ruri ...	
KGOMOTSO:	(<i>O a sunasunetsa</i>): Ke raya gore botshelo jwa me mma, bo nna bo ntse bo nonwa ke keledi ya kutlobotlhoko letsatsi lengwe le lengwe.	20
MMAKGOMOTSO:	O! o a bo o ntlela ka dife tota ... molato?	
KGOMOTSO:	O ka se ka wa ntumela fa ke go raya ke re go mosetsana yo o nnang mo ntlong ya rona gone jaanong mma.	
MMAKGOMOTSO:	O a re mosetsana?	25

- 4.1.1 Tlhophha tlhaloso go tswa mo KHOLOMONG YA B e e tsamaelanang le leina le le mo KHOLOMONG YA A. Kwala fela tlhaka (A–E) fa thoko ga potso 4.1.1(a) go fitlha go 4.1.1(d) mo BUKENG YA DIKARABO.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
(a) Phofu	A monna yo o bogale
(b) Kgomo	B o imisitswe ke Phofu
(c) Selebaleng	C o boikobo
(d) RaKgomo	D o thusitse go bona dinotlolo tsatlo MmaKgomo
	E o sule ka kotsi ya sejanaga

(4 x 1) (4)

- 4.1.2 Kgomo o utlisitswe ke eng botlhoko? (2)
- 4.1.3 Tlhalosa thitokgang ya teramakhutshwe e. (2)
- 4.1.4 Molwantshiwa mo teramakhutshweng e, ke mang? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 4.1.5 Ka dintlha DI LE PEDI, tlhalosa semelo sa ga Selebaleng. (4)
- 4.1.6 A tharabololo ya mathata a lenyalo la ga Kgomo le Phofu e a kgotsofatsa? (2)
- 4.1.7 A o dumelana le Kgomo gore lenyalo le a sotla? (2)

LE

4.2

NOPOLO H

KGOMOTSO:	Mma tlhe, o leke go mo tlhalosetsa sentle tlhe.	
MMAKGOMOTSO:	O sale a tswa fa a re o ya mabentleleng.	
KGOMOTSO:	Hae! Ga ke itse gore ke a bo ke tsile go mo pota kae ruri.	
MMAKGOMOTSO:	Mme le nna ke ntse ke ipotsa gore o ya go e tsayatsaya jang kgang e.	5
RAKGOMOTSO:	(Mongwe o a konyakonya): Koti koti ...	
MMAKGOMOTSO:	(O a seba): Gongwe ke ene ...	
KGOMOTSO:	(Le ene o a seba): Hm! Mo letle a tsene mma ...	
MMAKGOMOTSO:	Tsena!	10
	(O bula lebati a be a le tswala)	
RAKGOMOTSO:	Dumelang mo gae.	
KGOMOTSO:	Agee, rra.	
MMAKGOMOTSO:	Ee, rra.	
RAKGOMOTSO:	Ao! o tla leng Kgomotso?	15
KGOMOTSO:	Ke gone ke ...	
MMAKGOMOTSO:	Ke gone a ntseng a goroga rra ...	
RAKGOMOTSO:	A ko o iketle wena ga ke bue le wena ... ao!	
MMAKGOMOTSO:	Ija! Tlhalosetsa rraago gore go diragetseng ngwanaka, kana ke a bo ke sa tshwanela go bua.	20
KGOMOTSO:	Rra ke ... ke fano jaana ka ...	
RAKGOMOTSO:	(O a galefa): Kgomotso; ke go botsa jaana ke bona gore o fano ... ga ke ise nke ke go botse gore o fa kae ... ke go boditse gore o tsile leng.	
MMAKGOMOTSO:	Ga ke re ngwana o go tlhalosetsa se se mmayang fa ...	25
RAKGOMOTSO:	Hei! Wena goramente, ke sa le kgakajana le wena; o dia Kgomotso o ya kgakala!	
KGOMOTSO:	Ga se sebaka thata ke tsile, ke ...	
RAKGOMOTSO:	E le gore fa e kete ke nako tsa go tlhatlega dipitsana jaana, wa gago monna o apeetswe ke mang?	30

4.2.1 Feleletsa dipolelo tse di latelang ka go tlhopha mafoko a a nepagetseng go tswa mo masakaneng:

- (a) Phofu le Selebaleng ba ne ba tshwanetse go itisa kwa ... (metshamekong/mminong/hoteleng). (1)
- (b) Phofu ke monna wa ... (mohumi/molemirui/mohumanegi). (1)
- (c) Kgomotso o ne a boela kwa gaabo gonnie Phofu a mo ... (iteile gonnie a le matlhomantsi/kobile mo ntlong/tletse lekgarebe mo ntlong). (1)

4.2.2 Ke eng se mmaagwe Kgomotso a tshwanetseng go se tlhalosa? (2)

4.2.3 Ke ka ntlha ya eng Kgomotso a sa nnisege le fa a le kwa gaabo? (2)

4.2.4 Tlhalosa setlhoa sa teramakhutshwe e. (2)

- 4.2.5 Modiragatsimogolo mo teramakhutshweng e, ke mang? Tshegetsa ka lebaka. (2)
- 4.2.6 Lebakalegolo le le dirileng gore lenyalo la ga Phofu le Selebaleng le se ka la atlega ke lefe? (2)
- 4.2.7 A go ne go siame gore lepodisi le ye go tsaya dinotlolo tsa ntlo ya ga KgomoTso kwa ga Selebaleng? (2)
- 4.2.8 Go ya ka wena, a tsela e RaKgomoTso a buisanang le MmaKgomoTso ka yona go tswa mo temaneng e siame? (2)

[35]

POTSO 5: O LAETSE JALO – KS Naledi

Buisa dinopolو tse di latelang go tswa mo terameng, mme morago o arabe dipotso tse di boditsweng ka nngwe le nngwe ya tsona.

Palo ya maduo a a abetsweng potso nngwe le nngwe a go kaela bolele jo bo soloftsweng mo karabong ya gago.

ELA TLHOKO: Araba dipotso tse di boditsweng ka dinopolو TSOTLHE, k.g.r POTSO 5.1 le 5.2.

5.1 NOPOLO I

Kwa ga Lentuwane, ke nako ya maitsiboa ya go utlwelala kgangtswelelopele 'Matswakabele'. Go tsena Nteseng o na le Makgolokwe.)

NTESENG:	A go a tsenwa?	
LENTUWANE:	O mang tota? Bua leina la gago tlhe!	
NTESENG:	Leina le senya motse. Ke nna tlhe tsala!	5
LENTUWANE:	Wa re mang?	
NTESENG:	(Ka go seba.) Nteseng tlhe, Lentuwane.	
LENTUWANE:	Ooo! Ija! Motho yo ke wena.	
NTESENG:	Ke nna tsala, dumedisa rre yo, ke ene moeng wa rona.	
LENTUWANE:	Dumela rra. O ka nna fa fatshe rra.	10
NTESENG:	Mma, rre ke yo. Ke rre Makgolokwe, ke ena yo ke go kaetseng ka ene.	
LENTUWANE:	Ke a leboga. Ke ntse ke go tlhoka rra.	
MAKGOLOKWE:	Ehe! Go rileng mma? Ke fano tswaya ka tsona.	
LENTUWANE:	(Keledi ya rotha.) Ke na le mathata rra. Ke kopa thuso 15 mo go wena. Mme yo, ke ene a go nkaetseng.	
MAKGOLOKWE:	Ke nnete. Ena o a nkitse. Ke gakgamaditswe ke pitsو ya gago mma. Tota ga a nkamela sepe. Rre wa fa o kae?	
LENTUWANE:	Kwa morakeng, ke kgale a sa tle.	
MAKGOLOKWE:	A o itse sengwe ka pitsو e?	20
LENTUWANE:	Nnyaya rra, ke kgang ya sephiri.	
MAKGOLOKWE:	Hei! O ka re go tla mpalela.	
LENTUWANE:	Ke a go rapela tlhe! Ke tla go duela ka se o se batlang.	
MAKGOLOKWE:	(A keketega ka ditshego.) Wa reng? Ka se ke se batlang?	25
LENTUWANE:	Ee, rra, ke a ithaloganya. Kante o gopotse eng?	

- 5.1.1 Tlhophha tlhaloso go tswa mo KHOLOMONG YA B e e tsamaelanang le leina le le mo KHOLOMONG YA A. Kwala fela tlhaka (A–E) fa thoko ga potso 5.1.1(a) go fitlha go 5.1.1(d) mo BUKENG YA DIKARABO.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
(a) Ntukelele	A ke matwetwe wa kwa Rampampa
(b) Rantweetwee	B ke moemedi wa banka
(c) Mafuthe	C ke modisa wa dikgomo tsa Moeti
(d) Bantobanto	D ke morutimogolo wa kereke ya Lutere
	E ke ngaka kwa sepetleleng sa Derdepoort

(4 x 1) (4)

- 5.1.2 Go ya ka nopoloo, Nteseng o tsere karolo efe go leka go thusa Lentuwane ka mathata a gagwe le Moeti?

(2)

- 5.1.3 Moeti o ne a le kwa kae fa Nteseng a tla le rre wa moeng?

(1)

- 5.1.4 Go tswa mo nopolong e, ke eng se se bontshang fa Lentuwane a ne a utlwile botlhoko?

(2)

- 5.1.5 Ke eng se se tlhodileng loso lwa ga Moeti?

(2)

- 5.1.6 Ke ka ntlha ya eng Lentuwane a ne a batla go tshola ngwana wa mosetsana? Tshegetsa ka lebaka.

(2)

- 5.1.7 Ke lebaka lefe le le neng le dira gore Lentuwane a batle gore Moeti a kgaogane le Matoko?

(2)

- 5.1.8 A Makgolokwe o diragaditse kopo ya ga Lentuwane ya gore ngwana wa ga Matoko a tlhokafale?

(2)

LE

5.2 NOPOLO J

(Morago ga kgwedi tse pedi, Matoko o boetse gae. Ka nako ya kgogamasigo, Matoko o tsena mo tsietsing ya lerallo.)

MATOKO:	<i>(O menogana jaaka o ka re motho a jewa ke dinnalete ka fa le ka fa.)</i> Itshuuu! Mme o kae bathong! Tantabane kgaitsadiaka, sianela kwa go malome Sepepe. O mo kope, gore a itlhaganele. Ke bona gore ke dinako tsa bofelo. Ke tshwanelwa ke go ya bookelong.	5
TANTABANE:	Ke tla dira ka bonako. Nte ke go tshelele a digogwane pele.	
MATOKO:	Ke a leboga. Ke itlosa bosetlha fela. Nako ga e sa tlhole e dumela. Bosa bo sele bo se na mahube.	10
TANTABANE:	<i>(O tshwara lebati.)</i> Nte ke direle ka pele.	
MATOKO:	<i>(Pele Tantabane a tswela kwa ntle.)</i> Hei! Hei! Boa tlhe! Hei! O a itse ka tla ka tswa mo bothateng e le ruri!	
TANTABANE:	A o a bitsa ausi?	
MATOKO:	<i>(Ka lenseswe le le kwa tlase.)</i> Ke ne ke re ema go le gonne. Go na le sengwe se ke se lebetseng.	15
TANTABANE:	Dira ka bonako tuu! O tloga o gaelelwa.	
MATOKO:	Ke feditse. Ke bone kakapa ke e. Badimo ba arabile ntle le mathata. O se tlhole o re o ya gope, ke kgonne go thusega. O tla tsoga o ba phakelela. Go bosigo o tloga o longwa	20
	ke dinoga.	
TANTABANE:	Ausi, ruri o mmakaditse. Ka bonako jaana?	
MATOKO:	Ee, go fedile. Ke ditiro tsa ga Moeti, Ga twe le Lentuwane ka thari ya ntlha go ne go ntse fela jaana.	

5.2.1 Feleletsa dipolelo tse di latelang ka go tlhopha mafoko a a nepagetseng go tswa mo masakaneng:

- (a) Modiragatsimogolo mo terameng e ke ...
(Lentuwane/Matoko/Mojalefa). (1)
- (b) Morago ga phitlho ya ga Moeti, Matoko le Lentuwane ba ne ba isiwa gae ka ... (setobatobe, koloi ya E20, koloi ya Datsun). (1)
- (c) Dithoto tsa ga Moeti di kgaogantswe ka letsatsi la ...
(Lamatlhatso, Latshipi, Labotlhano). (1)

5.2.2 Go ya ka nopol, ke eng se se neng se dira gore Matoko a menogane jaaka o ka re motho a jewa ke dinnalete? (2)

5.2.3 Mmui o bua ka ga mang fa a re, 'kakapa'? (1)

5.2.4 Lentuwane o boleletse kgosi dilo dife TSE PEDI tse di mo utlwisang botlhoko fa e sa le Moeti a fudugela kwa ga Matoko? (2)

5.2.5 Ke bomang ba ba lekileng go tsereganya magareng ga Matoko le Lentuwane pele ga phitlho ya ga Moeti? (2)

- 5.2.6 Goreng Lentuwane a ne a lwela go boloka Moeti kwa gagwe? (2)
- 5.2.7 Ka ntlha E LE NNGWE, tlhalosa ka fa moterama a rarabolotseng kgotlheng magareng ga ga Lentuwane le Matoko. (2)
- 5.2.8 Fa o bona, o ka re go nna le madi ga ga Moeti ke gona go dirileng gore a feleletse a ratana kwa ntle? (2)
- 5.2.9 A o dumelana le rre Pholo fa a re, Mojalefa ga a tshwanelwa ke boswa jwa ga Moeti? (2)

[35]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA B: 35

KAROLO YA C: DIKGANGKHUTSHWE**POTSO 6: NGATANA YA LEHUMO – KM Mbonani le ba bangwe**

Mo karolong e, dipotso di boditswe go tswa mo dikgankhutshweng tse di latelang:

- 'MOGATSAKA O TLA NKGOPOLA' – BM Ditlhokwe
- 'LENYALO KE KGETSE YA LESOGODI' – MI Siko

Buisa dinopolu tse di latelang go tswa mo dikgankhutshweng di le PEDI, mme morago o arabe dipotso tse di boditsweng ka nngwe le nngwe ya tsona. Palo ya maduo a a abetsweng potso nngwe le nngwe a go kaela bolele jo bo sololetseng mo karabong ya gago.

ELA TLHOKO: Araba dipotso tse di boditsweng ka ga dinopolu TSOTLHE, k.g.r. POTSO 6.1 le 6.2.

6.1 'MOGATSAKA O TLA NKGOPOLA' — BM Ditlhokwe

NOPOLO K

'Tatlhego mogatsaka, a tota o lemoga fa o ikepela lemena ka dilo tse di maswe tse o di dirang. Ruri malatsi a ga ke go tlhaloganye, o lala o goroga masigo, o lala digoba, o itshiela go feta selekano, e bile o ditsalatsala. Go diragala eng ka wena mogatsaka?'

'Bona fa Mmadira, ke go nyetse, ke go agetse ntlo, ke go fa madi, jaanong o mpatla eng? Le gone o mang wena gore o ntaole, Mme le Rre kgale ba beile tlhogo? Gore ke dira eng, ke tsamaya le bomang, ke nwa jang, ga di batle wena tseo. O tlholwa ke go mpha ngwana, re dingwaga re nyalane, mme ga o ntsalele ngwana. Fa e le gore o lapile ka nna, phuthaphutha se e leng sa gago o wele tsela.'

5

Monate wa lenyalo o nyeletse jaaka mouwane, e le bohutsana.

Mmadira a simolola go tlhoka boroko, a ipotsa gore a ke ene tota Tatlhego monna wa gagwe yo a mo itseng. Yo a ineetseng mo diatleng tsa dira, tse di mo lebaditseng le bagolo kwa lapeng. Yo o buang fa malomaagwe e se rraagwe, fa a batla fela go mo jela madi le go mo tsenyetsa bana sekolo. Yo 15 gompieno a mmitsang moopa, ngwana wa moloi le fa mmaagwe e le ene a mo tlhokisitseng thari ka ditswammung. Fa a mo fitlhetsa e le molala wa e e motopo, a mo tlhabolotse, a mo dirile motho.

10

15

- 6.1.1 Tlhophha tlhaloso go tswa mo KHOLOMONG YA B e e tsamaelanang le leina le le mo KHOLOMONG YA A. Kwala fela tlhaka (A–E) fa thoko ga potso 6.1.1(a) go fitlha go 6.1.1(d) mo BUKENG YA DIKARABO.

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
(a) Gadinthone	A tsala ya ga Tatlhego
(b) Mothusi	B ga a batle boswa jwa ditaola tsa boloi tsa ga mmaagwe
(c) Ditshebo	C ngaka e e alafileng Tatlhego
(d) Ramokeledi	D malomaagwe Mogakwe
	E o tlhadisitse Mmadira

(4 x 1) (4)

- 6.1.2 Mmadira o ne a sa itumedisive ke dilo dife TSE THARO tse Tatlhego a neng a di dira? (3)

- 6.1.3 Ke eng se Tatlhego a latofatsang Mmadira ka sona? (2)

- 6.1.4 Mmuisano o, o diragalela kwa toropong efe? (1)

- 6.1.5 Neela lebaka le le neng le gapeletsa Tatlhego go koba Mmadira fa ga gagwe. (2)

- 6.1.6 Goreng Motsemme le Mmamosa ba ne ba maketse fa Ditshebo a ratana le Tatlhego? (2)

- 6.1.7 Go ya ka wena, ke eng se boMogakwe ba ka bong ba se dirile go thusa Mmadira mo lenyalong la gagwe? (2)

- 6.1.8 Fa o lebile, a mathata a go tlhoka ngwana mo lenyalong a tshwanetse go rweswa mosadi? (2)

LE

6.2 'LENYALO KE KGETSE YA LESOGODI' – MI Siko

NOPOLO L

'Thaka ga go se ke tla se dirang, amogela sengwe le sengwe jaaka se ntse. Le nna ke lole ya matlhoma hibidu le maikutlo pele ke tsaya tshwetso e morago ga go araba dipotso tse di boima go gaisa tsa moatlhodi.'

Lekau la tlhoma kgarebe matlho morago ga go bua.

'Ke ne ke sa solo fela fa o tla fetoga, lona banna le maobu a go ...' Mokgethi a 5
mo tsena ganong,

'Se ntsole ditswalo ke ise ke go thadisetse kwa mothodi o tswang teng.'

'Le go ka, a o ka tsaya tshwetso o ise o utlwe gore nna ka reng? Ke se o sa
bolong go se ikemisetsa rra.'

Mokgethi a se tlhole a senya nako, a se leke le go fitlha mafoko a ga 10
mmaagwe fa a begela Lebogang.

'Ga ke batle gore e re ka moso fa re tsena mo lefifing re bo re lela, kgotsa ga
o ise o lemoge fa Mme a go ntshetsa a masweu fela malatsi a? Setlhare sa
mosi ke go o katoga. Fa nka bo ke sa go rate nkabo ke sa go tlhalo setsa
tsotlhe tse Mme a di buileng.'

15

'Mokgethi go boima go kgaogana le lekau la go tshwana le wena, ke tla leka
go go itebatsa gonno go pateletsa ga go thus sepe.' Lebogang a tobetsa
seyalemowa molodi wa simolola gape. Bobedi jwa fetoga dimumu go fitlha
molotsana o ya bokhutlong. Tladimothwana ya ratha, ga sala go didimetswe
go lebanwe mo dithakeng tsa matho. Bobedi jwa kgaogana morago ga go 20
utlwelela 'LET'S JUST KISS AND SAY GOODBYE' go sa balege.

20

6.2.1 Feleletsa dipolelo tse di latelang ka go tlhopha mafoko a a
nepagetseng go tswa mo masakaneng:

- (a) Mokgethi o simolotse go ratana le Morwesi ka kgwedi ya ...
(Phatwe, Seetebosigo, Sedimonthole). (1)
- (b) Mokgethi o ne a dira jaaka ... (morutabana/mooki/lephodisa). (1)
- (c) ... (Thaka/Terry/Ditshebo) o ne a ratana le Morwesi. (1)

6.2.2 Neela lebaka le le tlhodileng mmuisano o o mo nopolong e e fa
godimo. (2)

6.2.3 Go ya ka ditiragalo tsa kgankhutshwe, goreng Morwesi a ka se
ikanngwe ke monna? Tshegetsa ka lebaka. (2)

6.2.4 Ke eng se se dirileng gore Mokgethi a feleletse a bone kotsi ya
sejanaga? (2)

6.2.5 Ke ka ntlha ya eng Dithole a ne a sa rate fa Mokgethi a nyala
Lebogang? Ntlha E LE NNGWE. (2)

- 6.2.6 Mokgethi o dirile eng kwa bookelong go bontsha Morwesi gore o mo utlwositse bothhoko? (2)
- 6.2.7 Ke kgakololo efe go ya ka nopol o Mokgethi a e neetseng Lebogang mabapi le botsalano ba gagwe le mmaagwe? (2)
- 6.2.8 Fa o ka bo o le Mokgethi mme mmaago a sa rate lekgarebe la gago o ne o tlaa dira eng? (2)

PALOGOTLHE YA KAROLO YA C: 35

KAROLO YA D: POKO

Mo karolong e, dipotso di boditswe go tswa mo mabokong a a latelang:

- 'BOTLHANKA' – SF Motlhake
- 'BOSIELA' – LD Raditladi

ELA TLHOKO: Araba dipotso tse di boditsweng ka maboko OTLHE, k.g.r. POTSO 7.1 LE 7.2.

Buisa dinopolole tse di latelang go tswa mo mabokong a le MABEDI, mme morago o arabe dipotso tse di boditsweng ka nngwe le nngwe ya tsona. Palo ya maduo a a abetsweng potso nngwe le nngwe a go kaela bolele jo bo sololetseng mo karabong ya gago.

POTSO 7: MABOKO A SETSWANA: Morulaganyi – MK Mothoagae

Buisa dinopolole tse di latelang, mme morago o arabe dipotso.

7.1 **BOTLHANKA – SF Motlhake**

- 1 Ke go boleletse gangwe le gape,
- 2 Go lemala ga namane ke go lala le mmaayo;
- 3 Motlhanka o simolotse go botologa
- 4 Ke tlile go tswa natso go tlhabiliwe mankokwane.
- 5 Ke go boleletse gangwe le gape,
- 6 Motlhanka ga a ntshetswe meno,
- 7 Wa leka, o a itebala;
- 8 A tloge a thube kobo segole.
- 9 Ke go boleletse gangwe le gape,
- 10 Motlhanka ga a nnele molelo le batho;
- 11 Motho o a tle a intshe maise,
- 12 Go tlogwe go sekwe mafoko a se na mmui.
- 13 Ke go boleletse gangwe le gape,
- 14 Batho ga re lekane re se meno.
- 15 Ntšwa di gana go robala ntle,
- 16 Re tlile go solwa lesolo se se mankopa.
- 17 Ke go boleletse gangwe le gape,
- 18 Motlhanka motho, ga a kgwele mathe,
- 19 Wa leka, o itshenyetsa didiba;
- 20 E tla re madiba a tšhwa, wa ngoalala.
- 21 Ke go boleletse gangwe le gape,
- 22 Batlhanka, masimo a rona!
- 23 Ntšwa ga e thibelelwé kgorong,
- 24 Wa leka, e go bontsha meno.
- 25 Ke go boleletse gangwe le gape,
- 26 Ka re, o ngate o tiise:
- 27 Botshelo motho, ga bo itsiwe,
- 28 Motlhanka wa gago, morena wa gago wa ka moso.

- 7.1.1 Buisa leboko lotlhe ka kelotlhoko, mme morago o tlhophe tlhaloso mo KHOLOMONG YA B e e tsamaelanang le ponagalo ya poko kgotsa sekapuo se se mo KHOLOMONG YA A. Kwala fela tlhaka (A–E) fa thoko ga potso 7.1.1(a) go fitlha go 7.1.1(d) mo BUKENG YA DIKARABO

KHOLOMO YA A	KHOLOMO YA B
(a) Go kgwelwa mathe	A go iketla
(b) Go botologa	B go tshegisiwa
(c) Go ntshetswa meno	C go nyatsiwa
(d) Go thuba kobo segole	D go tlotliwa
	E go ikgogomosa

(4 x 1) (4)

- 7.1.2 Neela dintlha DI LE PEDI tse di supang fa leboko le, e le la segompieno.

(2)

- 7.1.3 Tlhalosa bokao jwa sekapuo se se mo go mola wa 27 fa godimo.

(2)

- 7.1.4 Nopola mola go tswa mo temaneng ya bofelo o o bontshang gore motlhanka o botlhokwa.

(2)

- 7.1.5 Goreng mmoki a re, 'batlhanka, ke masimo a rona!?

(2)

- 7.1.6 Tlhagisa molaetsa o o tlhagelelang mo meleng ya 18–20.

(2)

- 7.1.7 Fa o lebile, goreng mmoki a bontsha maikutlo a kutlobotlhoko go ya ka diteng tsa leboko?

(2)

- 7.1.8 Go ya ka wena, a go nna motlhanka go bontsha tshotlego?

(2)

LE

7.2

BOSIELA – LD Raditladi

- 1 Bosiela ga bo phimoge sekalobadi,
- 2 Ga bo na motho a botlhapa ka mosidi,
- 3 A bo phimola a bo latlhela bodibeng,
- 4 Go tswa maswe, jone bo salele nameng.

- 5 Ke ledimo le jang batho le metlhape,
- 6 Moselesele o sadisang le makape,
- 7 Go sale bolota go sale botlhoko,
- 8 Go sale sebodu se tlhokang dipheko.

9	Bosiela ke pula ya kgogolamoko,
10	Ke mosetlho o sa rwalelwang le ditlhako,
11	Bo go kolobetsa bo sa go rapele,
12	Bo go tlhabe dinao, ditlhako o di rwele.
13	Bosiela ruri ke leselamotlhaka,
14	Le utswang dikoko, masogo le dikgaka;
15	Bo tsena fela le fa ntlo e ageletswe,
16	Bo bo bo senya lokgapho lwa ntlo e feetswe.
17	Bosiela ruri bo ka bo bo itlhotlhora,
18	Nkoo ke botshwara ke bo gasetsa borwa
19	Ke bo latlha jaaka mokgatha wa kobo,
20	Go garolwaka ke ditau tsa lengobo.

7.2.1   Tlhophpha karabo e e maleba ka go kwala tlhaka e e nepagetseng A, B, C kgotsa D.

Kgogolamoko ke pula e e nang ...

- A   ka selemo.
- B   mariga.
- C   morago ga thobo.
- D   pele ga thobo.

(1)

7.2.2   Ke mela efe E MEBEDI e e bontshang gore mmoki o utlisitswe botlhoko ke bosielo mo temaneng ya 2?

(2)

7.2.3   Mmoki mo moleng wa ntlha o kaya eng fa a re bosielo ga bo phimoge sekalobadi?

(2)

7.2.4   Mmoki o tshwantshanya bosielo le eng mo moleng wa 13?

(1)

7.2.5   Neela ponagalo ya pokolo mo moleng wa 16.

(2)

7.2.6   Goreng mmoki a dirisitse lefoko 'ledimo' mo moleng wa botlhano?

(2)

7.2.7   Neela sekapuo se se dirisitsweng mo moleng 19.

(1)

7.2.8   Tlhalosa bokao ba mola 12.

(2)

7.2.9   Ke ka ntlha ya eng mmoki a re, 'bosielo bo kolobetsa bo sa rapele' mo moleng wa 11?

(2)

7.2.10   Fa o lebile, goreng mmoki a re a ka latlhela bosielo kwa ditaung?

(2)

PALOGOTLHE YA KAROLO YA D:
PALOGOTLHE YA TLHATLHOBO:

35

70